

autem persona cessat hæc ratio; et ideo generalis regula moralis contraria de illa ponitur, quamvis, ut dixi, suam habeat exceptionem. Et suo etiam modo regula data de judice limitationem habet; nam, ut ait Alens. supra, si index potest aliqua via, non deficiendo suo muneri, vitare petitionem juramenti, debet illam evadere; quod maxime a judice ecclesiastico observandum est, juxta cap. *Clericos*, de Cohabit. cler. et mulier.

18. *Regula moralis: a quibus sit exigendum juramentum promissorium.* — Tandem ex dictis facile intelligi potest, quid sit dicendum de juramento promissorio; nam eadem doctrina cum proportione ad illud applicanda est. Nam si consideretur promissorium juramentum, ut præstandum cum debita intentione servandi illud, ut sic habet rationem assertori, et consequenter idem est de illo dicendum. Si vero consideretur ut obligationem in futurum relinquit, et morale periculum imminet, ut a fragilibus hominibus non servetur, sic moralis et prudens regula est, ut non nisi raro, et cum magna necessitate exigatur. Quam indicat Navar., c. 12, n. 20, eamque colligit ex d. cap. *Clericos*, ubi Pontifex prohibet ne clericis cogantur ad abjurandas concubinas, propter cavendum periculum perjurii. Unde etiam inferunt Doctores, imprudenter agere confessores, qui a penitentibus facile juramenta exigunt, vel de emendatione, vel de tollenda occasione, vel de re simili. Ita Navar. supra, cum *Sylvest.*, *Juramentum*, 2, q. 9; Angel., *Juramentum*, 4, n. 11. Ex quo a fortiori sequitur, multo magis vitandam esse petitionem talis juramenti, quando moraliter præsumitur non esse servandum ab exhibente. Sed hoc habet moderationem positam de juramento assertorio, quia est eadem ratio; ubi enim confirmatio pacti vel promissionis per juramentum ad commune bonum spectat, vel ad defensionem, vel firmitatem proprii juris, peti potest sine violatione charitatis aut religionis, quia bonum petitur, et malum, quod timetur, permittitur. Et eadem ratione licitum est petere debitum ex juramento, etiamsi sciamus alium prius pejeratum quam solvat, quando aliter non potest debitum recuperari, vel quando ad commune bonum id expedit. Denique in his omnibus regula charitatis et justitiae prudenter servanda est, nec potest alia certior tradi.

19. *Exigere, duobus modis intelligi potest.* — Ultimo queri potest in hoc puncto, an e converso quoties alter licite jurare po-

test, et creditur verum dicturus, licitum sit ab illo exigere juramentum. Respondeo, duabus modis posse accipi verbum exigendi. Primo rigorose, ut importat moralem necessitatem, et quasi coactionem vel per præceptum, vel per metum aut paenam, etc. Secundo, potest verbum illud latius sumi, ut significat solam inductionem vel petitionem. Si ergo sumatur hoc posteriori modo, regula generalis constitui potest, licite ab aliquo exigi juramentum, quod ipse licite praestare potest, et ita facturus esse creditur. Probatur, quia ex objecto illa petitio est honesta, cum sit de re licita, et per se loquendo non habeat circumstantiam malam; cur enim aut unde illam necessario habebit? Item si alter potest licite jurare, concurrunt ibi omnes tres comites juramenti; at cum illis comitibus licitum est etiam petere juramentum; ergo.

20. *Regula generalis traditur de his, a quibus potest licite juramentum exigi.* — At vero si verbum exigendi sumatur priori modo, non satis est ad exigendum ab aliquo juramentum, quod ab ipso possit licite praestari, sed ultra hoc necessarium est, ut vel is, a quo petitur, teneatur ex aliquo debito justitiae vel obedientiae juramentum praestare; vel is, qui illud exigit, habeat jurisdictionem ad exigendum illud, imponendo præceptum, vel alio justo modo cogendo ad debitum juramentum præstandum. Patet, quia nemo juste cogitur, nisi ex parte ipsius vel supponatur debitum, vel possit imponi novum præceptum, et ex parte cogentis seu exigentis servetur modus proportionatus suæ potestati. Ergo si unus non tenetur jurare, et alter non potest ei imponere præceptum, non poterit hic juramentum ab illo exigere, quia vim injustam inferret. Item si ille tenetur jurare, hic vero non habet jurisdictionem ad cogendum illum, poterit quidem hic juramentum ab illo exigere, petendo et representando debitum, non tamen cogendo per vim; quia haec non infertur juste, nisi ab habente jurisdictionem, vel similem potestatem, ut est domini in servum, aut patris in filium. Qui autem habet talam potestatem, potest in rigore juramentum exigere per coactionem suæ potestati commensuratam: et interdum potest imponere præceptum jurandi, et sic facere debitum, quod ante non erat, ut in principio hujus libri diximus. In his autem easibus, in quibus unus cogit alium ad jurandum sine debita potestate, si juramentum alias est licitum, peccabit quidem contra justitiam, non vero contra juramentum vel reli-

gionem, quia non inducit ad aliquid illi contrarium, ut constat.

CAPUT XV.

UTRUM VIOLARE JURAMENTUM PROMISSORIUM QUOD AD EJUS VERITATEM, PECCATUM MORTALE SIT EX GENERE SUO.

1. Diximus de gravitate peccati contra veritatem vel honestatem juramenti assertorii, nunc de promissorio dicendum superest, habet enim in hoc peculiarem rationem et difficultatem. Potest autem defectus committi in hoc juramento circa singulos comites honesti juramenti, scilicet veritatem, justitiam et necessitatem; et quidem de hac tertia nihil est quod addamus, nam ex solo defectu illius, si alii duo comites serventur, nunquam incurritur culpa mortalis, sed ad summum venialis. Imo si attente res consideretur, ille defectus non committitur in hoc juramento, nisi quando fit, ac subinde ut assertorium est, nam postquam factum est, necessitatis est illud implere, si validum fuit; quod si fuit invalidum, etiam tunc non erit peccatum illud implere, nisi aliunde justitia seu honestas in ipso actus desit. De aliis ergo duobus defectibus dicimus: prius de veritatis defectu, qui nomine perjurii significatur, de altero vero postea.

2. *Semper esse peccatum mortale jurare falsum, etiam in promissorio.* — Supponimus autem primo, semper esse peccatum mortale cum falsitate jurare in ipso actu emittendi juramentum promissorium, sive materia sit gravis, sive levis, sive bona, sive mala; quia tunc non violatur hoc juramentum ut promissorium, sed ut assertorium. Tunc autem cum falsitate sic juratur, quando juratur sine intentione faciendi quod promittitur; qui enim sic promittit, eo ipso mentitur; ergo si juramentum addat, est statim perjurus asserendo falsum; peccat ergo mortaliter juxta principium supra positum. Et ita in hac veritate omnes Doctores statim citandi conveniunt, et patebit magis ex capite sequenti.

3. *Non semper est novum peccatum non implere juramentum promissorium, etiamsi id fiat cum intentione implendi.* — *Objectio.* — Suppono secundo non semper esse novum peccatum, non implere juramentum promissorium, etiamsi cum intentione jurandi, et se obligandi, et illud implendi sit factum. Hoc constat in juramentis illicitis ex parte rei promissæ, juxta ea quæ traduntur in multis De-

cretis, 22, q. 4, et supra late dictum est. Dices: non implere promissum juramento confirmatum, est contra præceptum divinum negativum; ergo est intrinsecum malum; ergo nunquam potest non esse peccatum. Primum antecedens probatur, quia, eo ipso quod promissio jurata non impletur, fit falsum quod in promittendo assertum fuerat; ergo fit ut Deus fuerit adductus ad confirmandam falsitatem; hoc autem est contra præceptum negativum non pejerandi, seu non assumendi Dei nomen in vanum. Respondetur, duabus modis contingere posse ut juramentum promissorium ad executionem non perveniat sine culpa. Uno modo, quia, licet fuerit a principio validum, et obligaverit, inclusit tamen conditionem aliquam, sive expressam, sive tacitam, quæ postea impleta non est. Et tunc nulla est in objectione difficultas; negatur enim primum argumenti antecedens, et alterum in probatione assumptum; quia tunc exarentia talis executionis nulla falsitas redundat in præteritam assertionem, quæ in via conditionalis semper manet vera, et nunquam transivit in absolutam; et ideo licet executio impleta non fuerit, juramentum potest dici observatum, id est, non violatum. Et hæc responsio locum habet in omni variatione circa juramentum, sive per mutationem materiæ, sive per relaxationem, dispensationem, etc., quia omnes hi modi reducuntur ad conditionem non impletam.

4. *Alia ratio, cur juramenta illicita vel impossibilia non obligent, ut impleantur.* — Alio vero modo potest juramentum non impleri sine peccato, quia a principio non obligavit; ut contingit in juramentis de rebus vel illicitis, vel contrariis directe spiritualibus bonis, vel impossibilibus. Et in his evidens etiam est ratio assertionis, quia si ex juramento non nascitur obligatio, non potest esse novum peccatum illud non impletur, sed tota culpa fuit in principio commissa, quando sic juratum est, ut juramentum obligare non posset: de qua culpa in capite sequenti dicetur.

5. Ad objectionem vero, quæ magis consistit in forma arguendi, quam in re, duabus modis etiam in forma responderi potest. Primo, negando majorem, scilicet, non exequi promissionem juratam semper esse intrinsecum malum; sed tunc solum quando juramentum obligavit. Ad probationem autem dicitur, quod falsitas rei, quæ postea subsequitur, non est voluntatis, sed necessitatis, ex necessaria

consecutione ad priorem defectum; et ideo nec est nova culpa, nec contra præceptum, prout in se spectatur, sed solum in radice, prout fuit culpa sic jurare. Ut autem dicatur executio postea impossibilis, sufficit quod facta vel jure sit impossibilis, id est, talis ut fieri non debeat vel simpliciter, vel intuitu juramenti, ut supra explicatum est; unde illa falsitas non potest attribui, quatenus postea non exequitur juramentum, quia nee illam intendit, nec illam cavere tenetur, cum moraliter non possit.

6. Secundo, responderi potest, aliam esse rationem de juramento assertorio, aliam de promissorio, ut promissorium est; nam in assertorio assumere nomen Dei in vanum immediate est contra præceptum negativum; et ideo ita est intrinsece malum, ut nunquam possit honestari, nec a culpa excusari, si actus sit humanus; et hoc commune est promissorio, ut assertorium est, id est, secundum illam conditionem, quam debet habere, cum fit. At vero necessitas implendi promissorium juramentum, ut tale est, non oritur immediate ex tali præcepto negativo, quia postquam emissum est juramentum, jam non assumitur nomen Dei, sed cavetur ne prior assumptio divini nominis irreverenter tractetur, et consequenter ne re ipsa fiat, ut in falsam assertionem ceciderit. Hoc autem immediate pertinet ad præceptum affirmativum: *Redde Domino juramenta tua*; et ideo non implere promissum juratum, magis est peccatum omissionis quam commissionis, quatenus contra religionem est, ut supra dixi. Præceptum autem affirmativum non obligat semper et pro semper, et ideo fieri potest ut non semper sit malum non exequi illud. Et ita in praesenti non est malum non exequi talia juramenta, quia non pertinet ad divini nominis honorem et reverentiam, ut talia promissa opere compleantur, quia non sunt conformia divinæ bonitati aut voluntati. Unde etiam dici potest, in omni juramento promissorio includi conditionem: *Si Deo placuerit*, et ideo, illa non subsistente, sine falsitate non impleri.

7. *Voluntarie non implere juramentum licitum, et obligans pro tempore, mortale peccatum est.*—Tertio, supponendum est, voluntarie non implere juramentum promissorium licitum, et obligans pro eo tempore quo non impletur, peccatum esse ex suo genere mortale contra divinam legem naturalem. Hæc etiam assertio est certissima de fide, ut con-

stat ex dictis de obligatione juramenti promissori; nam obligatio, quam inducit, sub præceptum cadit, ut ostendimus; ergo frangere illam voluntarie peccatum est. Item illa obligatio est virtutis religionis, et ex præcepto colendi Deum; ergo peccatum contra illam ex suo genere mortale est, et contra divinam legem naturalem. Unde etiam constat in materia gravi tale perjurium semper esse peccatum mortale, ut ex generalibus principiis de peccatis manifestum est. Quam vero grave sit in sua specie hoc delictum, ex dictis capite tertio sumendum est.

CAPUT XVI.

AN VIOLATIO JURAMENTI PROMISSORII, UT TALE EST, POSSIT ESSE VENIALE PECCATUM EX LEVITATE MATERIAE.

1. *Prima sententia.* — *Probatur prima opinio.* — Prima sententia simpliciter negat. Tenuit Gabriel, in 3, d. 39, q. 2, concl. 4 et 7; Armil., verb. *Jurare*, num. 12; Lessius, lib. 2, cap. 46, dub. 5; Valent., disput. 6, q. 7, punct. 3, concl. 3. Inclinat Cajetan., in Summ., verb. *Perjurium*, ubi sine distinctione affirmit hoc perjurium esse peccatum mortale. Favet non parum D. Thom., q. 89, art. 7, ad 4, quatenus dicit, *ad reverentiam divini testimonii pertinere ut homo faciat esse verum id quod juravit, secundum suam possibilitatem; ex quibus verbis sumitur fundamentum hujus sententiae, quia videtur quoad hoc esse eadem ratio de juramenti promissorii violatione, quæ de assertorii.* Probatur, quia etiam non implendo juramentum promissorium obligans, efficitur Deus testis falsitatis, quantum est ex parte violantis illud; ergo hæc etiam semper est gravis injuria Dei, etiamsi in re parva falsitas sit. Consequentia constat ex dictis. Et antecedens probatur, quia homo adduxit Deum in testem suæ promissionis et assertionis de futuro, et postea vult illam facere falsam, cum teneatur facere veram; ergo quantum est in se, voluntarie facit ut Deus testatus fuerit falsum. Confirmatur, quia hæc est præcisa ratio, ob quam in materia gravi hoc est peccatum contra religionem, quia per illud fit ut Deus afferatur ad testificandum falsum; hæc autem ratio ad quaecumque materiam applicata continet gravem deformitatem; ergo.

2. Unde argumentor secundo, quia quantitas materiæ non confert ad augmentum vel

CAP. XVI. AN VIOLATIO PROMISSORII POSSIT ESSE VENIALIS.

levitatem peccati, nisi quando ipsa materia est objectum per se et immediatum peccati, ut patet in voto, in furto, et similibus; at in hoc perjurio materia ejus non est res promissa, sed promissio ipsa, vel assertio, quatenus vera vel falsa esse potest; ergo parum refert quantitas materiæ ad quantitatem peccati, quia veritas vel falsitas tanta est in gravi, sicut in levi re promissa. Tandem argumentor tertio, quia finis juramenti promissorii gravissime laeditur ex violatione ejus, in quacumque materia etiam minima; ergo est semper grave peccatum. Consequentia est clara, quia non potest melior regula assignari ad discernendum quando defectus aliquis in juramento grave peccatum sit, ut bene exposuit Cajetan., in q. 98, artic. 2 et 3. Antecedens vero probatur, quia si Dei testimonium vel in minimis posset deficere, parum confirmaret quaecumque promissionem; hæc autem confirmatio est juramenti finis; ergo.

3. *Secunda sententia.* — Secunda sententia distinctione utitur; nam vel parva res est tota materia juramenti promissorii, vel est solum quædam pars minima integræ materiæ gravioris. In priori casu, asserit hæc sententia esse peccatum mortale juramentum non implere, quia fit omnino vanum et falsum, et ita tunc procedent rationes superioris sententiae. In posteriori autem casu, asserit eadem sententia dari posse peccatum veniale ex levitate materiæ partialis in transgressione juramenti promissorii. Et fundamentum quoad hanc partem esse videtur, quia levis defectus in partiali materia non videtur facere assertionem, vel promissionem falsam simpliciter loquendo, et humano ac morali modo; ut si quis juravit dicere rosarium, et unum *Ave* prætermittit, non potest jure censeri infidelis in promissis, nec falsum dixisse. Idem est si quis promisit solvere debitum hora tertia, et parum post auditam horam solvit, vel qui promisit non ludere, et parum temporis in parva quantitate ludit; nam ibi materia integra est nunquam ludere, et respectu illius hoc parum pro nihilo reputatur. Præcipius auctor hujus sententiae fuit Cajetan. 2, 2, q. 89, art. 7, ad 4 eum sequitur Covar., 1 Variar., cap. 4, n. 2, et tacite idem confirmat in cap. *Quamvis*, part. 1, § 1, num. 4; Cordub., in Summ. Hispan., quæst. 188; Philiarchus, tom. 41, lib. 3, cap. 3, de Offic. Sacer.

4. *Tertia sententia.* — Tertia sententia absolute docet, posse dari in hac materia peccatum veniale ex parvitate materiæ promissæ,

etiam quando res parva est tota materia promissionis. Ita docet Anton., 2 part., tit. 10, cap. 4, § 1; Sylvest., *Juramentum*, 4, p. 1; Angel., *Juramentum*, 5, n. 41, junctis his quæ addit verb. *Perjurium*, num. 1; Graffis, lib. 2, cap. 8, num. 8, num. 3, citans Anton. de Butr., in cap. *Si vero*, de *Jurejuran.*; idem sentit num. 17; Sot., lib. 2 de *Justit.*, quæst. 4, art. 3, circa fin., et lib. 8 de *Justit.*, quæst. 1, art. 7, et quæst. 2, art. 3; Navar., in *Manual.*, cap. 12, num. 10 et 18, num. 7, et revocat priorem sententiam, quam prius tenuerat. Dicitque hanc sententiam esse magis receptam, a qua non est recedendum sine efficaci textu aut ratione, quæ hic non inveniuntur. Eamdem opinionem sequitur Azor, tom. 1, lib. 11, cap. 5, quæst. 3; Cordub. etiam dicit, hanc sententiam esse valde probabilem, licet priorem dicat esse securiorem. Denique pro hac sententia referri possunt Doctores, qui asserunt non esse mortale, sed veniale peccatum non implere juramentum metu extortum, ut sunt Joan. Andr., Hostien., Panorm. et alii, in cap. *Verum*, de *Jurejuran.*, per illum textum; et sequitur Angel., verb. *Perjurium*, num. 1, citans Petr. Aureol. Iste enim supponunt posse dari culpam veniale in non observando juramento promissorio, etiam in materia totali, ex quo principio recte sequitur etiam posse dari ob materiæ levitatem.

5. *Prima conclusio.* — Dico primo, non esse in hac controversia constituendam differentiam inter materiam totalem vel partiale, sed eamdem esse utriusque rationem. Hanc assertionem probabimus in tract. 3 de *Voto*, latius quoad materiam voti; nunc explicatur ex propriis hujus materiæ. Quia in juramento assertorio non est admittenda talis differentia; ergo nec in promissorio. Antecedens constat, tum quia nullus in illo juramento ita distinxit, sed absolute definiunt, quaecumque sit mendacium leve ex parte materiæ, illud confirmare juramento esse peccatum mortale; tum ex rationibus supra factis, quia quomodo cumque mendacium sit, si testimonio Dei confirmetur, divina auctoritas destruitur. Unde non minus repugnat primæ veritati dicere leve mendacium in materia partiali, quam in totali, ut per se constat. Consequentia vero probatur, quia vel non implendo juramentum promissorium Deus efficitur testis falsitatis, vel non efficitur; si non efficitur, cessat ratio peccati mortalis in materia levi; si vero efficitur, parum refert quod sit mendacium in tota materia, vel in parte. Et pro-